Chronologia sztuki greckiej:

- Wieki Ciemne XII – X w. p.n.e.
- Okres archaiczny IX w. p.n.e. – V w. p.n.e.
- Okres klasyczny 480 p.n.e. - 404 p.n.e.
- Okres późnoklasyczny 404 p.n.e. - 323 p.n.e.
- Okres hellenistyczny 323 p.n.e. – 30 p.n.e.

Ważniejsze daty z historii Grecji:

776 r. p.n.e. – pierwsze igrzyska olimpijskie

druga połowa V w. p.n.e. - rządy Peryklesa

490 r. p.n.e. – wygrana bitwa Greków z Persami pod Maratonem

480 r. p.n.e. – przegrana bitwa Greków z Persami pod Termopilami

480 r. p.n.e. – wygrana bitwa morska Greków z Persami pod Salaminą

431-404 r. p.n.e. – wojna peloponeska

338 r. p.n.e. – przegrana bitwa Greków z Macedończykami pod Cheroneą

334 r. p.n.e. – wyprawa Aleksandra III Wielkiego na Persję

323 r. p.n.e. – śmierć Aleksandra Wielkiego

Ceramika grecka:

Historia greckiego malarstwa wazowego obejmuje nieprzerwany okres od Wieków Ciemnych do czasów hellenistycznych. Z okresu archaicznego pochodzą najwspanialsze okazy waz. Wynika to przede wszystkim z dążenia twórców archaicznych do uzyskania wysokiego realizmu i troski o harmonię pomiędzy rodzajem dekoracji, a rodzajem naczynia. Naczynia ceramiczne wyrabiano z czerwonej gliny na kołach garncarskich lub czasem wyciskano w formach. Po wyschnięciu malowano pokostem elementy dekoracyjne, a następnie wypalano w specjalnych piecach, w temperaturze około 950ºC. W technice czarnofigurowej malowano pokostem postacie i motywy, zaś w czerwonofigurowej tło. Czasem po wypaleniu niektóre detale złocono lub malowano kolorowymi farbami, jednak te dodatkowe zdobienia były znacznie mniej trwałe.

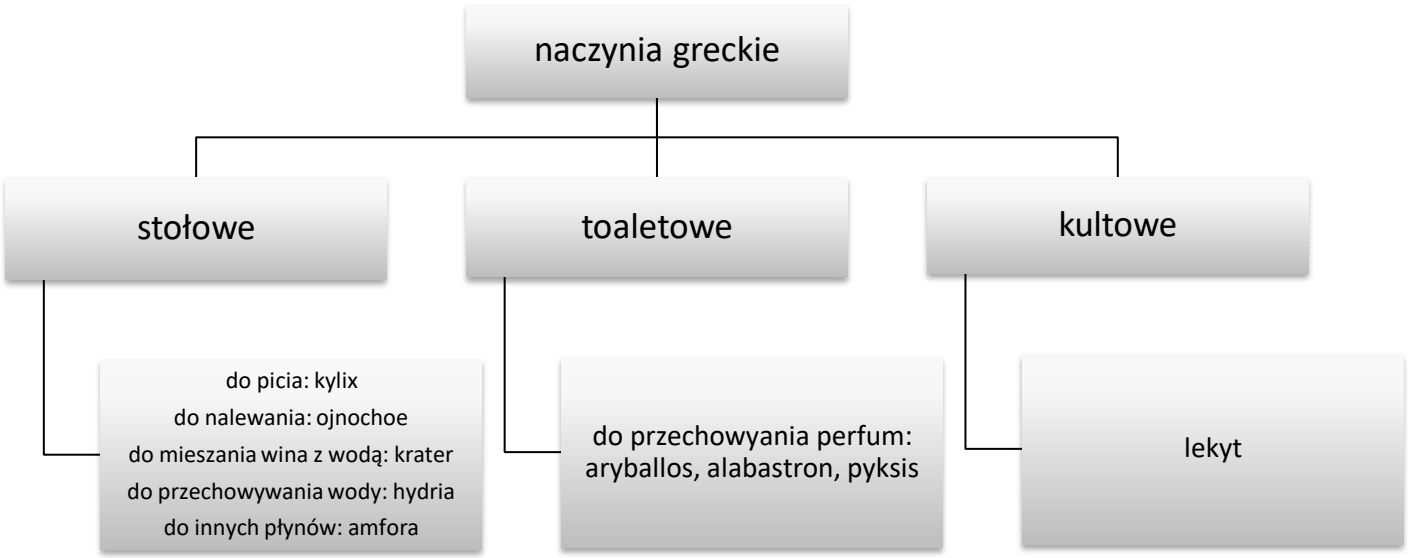

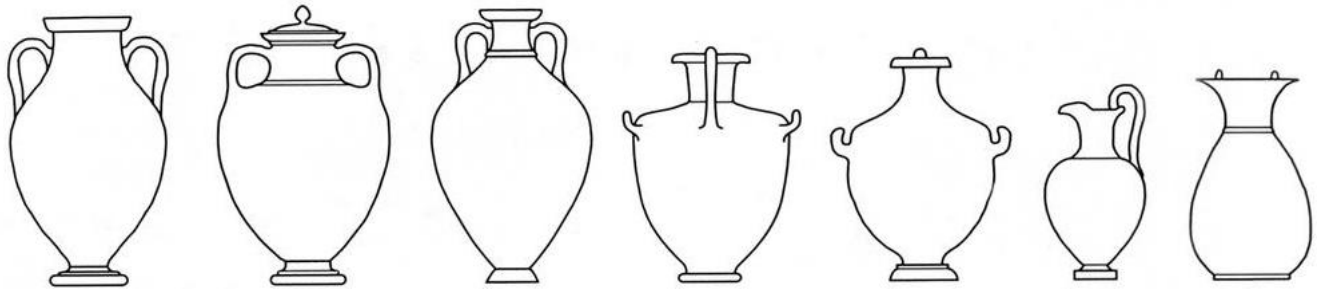

amfora amfora amfora hydria hydria ojnochoe olpe

krater krater krater kyliks kantaros lekyt pyksis

Amfory służyły do transportu i przechowywania winogron, ryb, zboża, wina, a także oliwy, która znajdowała bardzo szerokie zastosowanie. Jako tłuszcz spożywczy była odpowiednikiem współczesnego masła i oleju. Była nie tylko podstawowym produktem w kuchni starożytnej Grecji, ale także – rozprowadzana po ludzkim ciele – służyła za mydło i kosmetyki. Produkowano z niej perfumy, a nawet stosowano ją jako paliwo do lamp.

Kratery ……

……

……

……

Hydria ……

……

……

……

……

Ojnochoe ……

……

……

……

Kylix ……

……

……

……

……

Lekyty ……

……

……

……

Lekyt ze sceną Tanatosa i Hypnosa

Styl geometryczny

styl dekoracji ceramiki, który charakteryzuje się powtarzającymi się wzorami geometrycznymi. Był bardzo popularny w Grecji przed VII wiekiem p.n.e. Dekorowane naczynia prawie całkowicie pokrywano czarnym firnisem, pozostawiając jedynie pasy w kolorze gliny, które zdobiły powtarzające się koła lub meandry. W VIII wieku p.n.e. pojawiały się z rzadka sylwetki zwierząt i sceny figuralne.

Wazy dipylońskie

greckie naczynia ceramiczne o dekoracji geometrycznej w tzw. stylu dipylońskim, produkowane w Attyce około 850–700 p.n.e. Nazwa pochodzi od znajdującej się w pobliżu Bramy Dipylońskiej nekropoli ateńskiej, gdzie znaleziono wiele takich waz. Naczynia te produkowano generalnie w dwóch wersjach: jako amfory i kratery. Miały do około 2 m wysokości. Ustawiano je na grobach w charakterze pomników. Niektóre z nich nie miały dna, co pozwala przypuszczać, że pełniły one także funkcję naczyń ofiarnych, które stawiano na grobie i przez które wlewano ofiarę (np. krew zwierząt) na mogiłę zmarłego.

Dekoracja malarska, ułożona w pasy pokrywające całą powierzchnię naczynia, była utrzymana w kolorycie brunatnym. Składała się ona z elementów geometrycznych, wśród których występują silnie zgeometryzowane postacie ludzi i zwierząt. Sylwetki ludzi były ujęte w prosty schemat składający się z głowy w kształcie kulki, osadzonej na torsie w kształcie trójkąta i rąk załamanych nad głową w geście lamentacji, tworzących trapez. Główny pas dekoracyjny, umieszczony na brzuścu między imadłami, nawiązywał tematycznie do funkcji waz, ukazując opłakiwanie zmarłego, orszak pogrzebowy, igrzyska hipiczne towarzyszące uroczystościom, ale także sceny walk, głównie morskich.

Styl orientalizujący

Dominował w okresie archaicznym, a najważniejszym ośrodkiem artystycznym był Korynt. Jego początek datuje się na koniec VIII w. p.n.e., kiedy na wazach pojawiają się nowe motywy ozdób: drzewo życia, sfinksy, gryfy, lwy i pasące się jelenie. Były one naśladownictwem wzorów zaczerpniętych z wyrobów syryjskich, najprawdopodobniej głównie tych wykonanych z kości słoniowej. W połowie VII w. p.n.e. pośród form ceramicznych dominowały małe naczynia, głównie aryballosy, które zdobiono powtarzającymi się fryzami zwierzęcymi. Między fryzami ukazywano sceny figuralne, przedstawiające ludzi, bardzo trudne dziś do zinterpretowania. Widać już doskonałe opanowanie warsztatu malarskiego - rysunki są znakomite technicznie. Rysy twarzy, muskulatura, układ szat zaznaczano rytą kreską na czarnej powierzchni. Retusze wykonywano kolorem czerwonym i białym. W połowie VII w. p.n.e. styl orientalizujący osiąga swoje apogeum. Małe, parocentymetrowe naczyńka dekorowano doskonałymi, miniaturowymi rysunkami. Wylewy dzbanuszków zamieniają się w głowy zwierząt bądź ludzi. Po 625 r. p.n.e. w wyniku masowej produkcji następuje wyraźne obniżenie jakości przedstawień malarskich. Dekoracje ograniczają się do szeregu zwierząt otaczających wazę. Prawie w ogóle znikają przedstawienia ludzkich postaci. Pomiędzy tymi dekoracjami gęsto pojawiają się zdobienia wypełniające w kształcie rozetek, kółek i kropek. Twórcy starają się do minimum ograniczyć wolną, nieozdobioną przestrzeń na powierzchni naczynia.

Styl czarnofigurowy

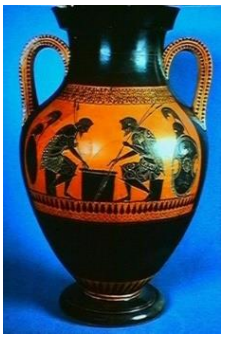
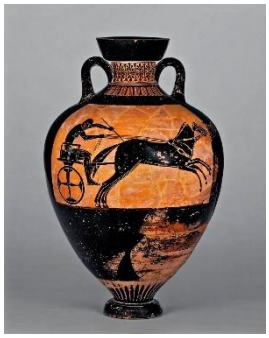

Polega na zdobieniu naczyń scenami figuralnymi (ludzie, zwierzęta, rośliny, przedmioty, budowle) przy pomocy firnisu. Postacie malowano na nim rylcem z zaznaczeniem szczegółów anatomicznych (np. muskulatura) i dekoracyjnych (np. stroje). Malowidła retuszowano czerwono-fioletową farbą nakładaną na firnis, niekiedy białą farbą malowano odsłonięte partie kobiecego ciała. Po wypaleniu, te części malowidła, które pokryto firnisem, nabierały czarnego koloru, odcinając się od czerwonej barwy reszty naczynia. Stąd też wzięła się nazwa tego stylu malarstwa wazowego. Sama technika powstała zapewne w Koryncie na przełomie VII i VI w. p.n.e. To tam powstawały najwspanialsze naczynia zdobione czarnofigurowymi malowidłami. Dzięki praktyce podpisywania się na naczyniach znamy wiele imion garncarzy i malarzy, którzy wykonywali naczynia czarnofigurowe.

Ajaks i Achilles grający w kości

Waza François

Czas powstania …….

Autorzy …….. i ……..

Opis dekoracji ……..

……

Styl czerwonofigurowy

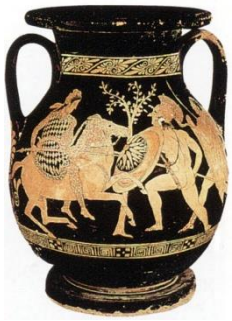

Rysunek wewnętrzny wykonywany jest pędzelkiem - nakłada się linie czarnego firnisu o różnej grubości. Ten sposób zdobienia był łatwiejszy technicznie i dawał większą swobodę w ukazywaniu ruchu szat, a także w zaznaczaniu rysów twarzy niż w przypadku techniki czarnofigurowej. Wynalazku tego dokonano najprawdopodobniej w drugiej połowie VI w. p.n.e. Malowidła w stylu czerwonofigurowym pozwoliły malarstwu wazowemu osiągnąć najwyższy poziom artystyczny w całym okresie starożytnym. Dzięki zwyczajowi podpisywania się na naczyniach przez garncarzy i malarzy znamy wiele imion artystów i rzemieślników wytwarzających te naczynia.

Podaj nazwy stylów i uszereguj chronologicznie przedstawione poniżej przykłady greckiego malarstwa wazowego, wpisz do tabeli litery w odpowiedniej kolejności.

…….. …….. ……

najstarsze **najmłodsze**

Typowe ornamenty w sztuce greckiej: nazwij podane ornamenty i wpisz ich definicje.

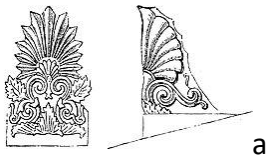

akroterion / naszczytnik

liść akantu

PORZĄDKI ARCHITEKTONICZNE

Porządek dorycki:

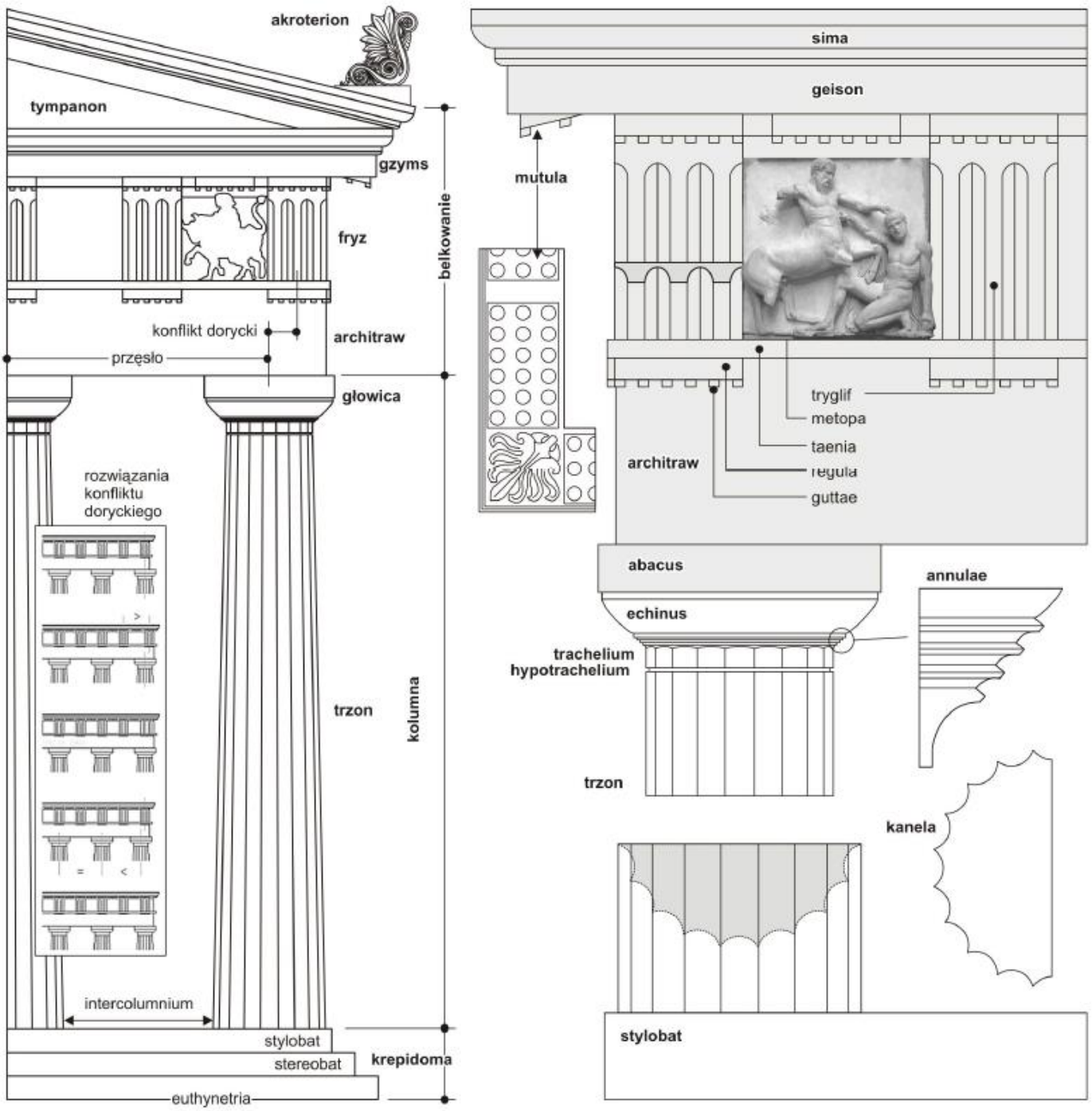

<u>Zaznacz kolorem czerwonym metopy, kolorem niebieskim – tryglify.</u>

Przykłady budowli w porządku doryckim: świątynia Hery w Olimpii, Partenon.

Konflikt dorycki: tryglify rozstawione są na fryzie równomierni (co drugi w osi kolumny)e. W przęsłach skrajnych występuje tzw. konflikt dorycki, powodujący korektę rozstawienia tryglifów lub kolumn na kilka sposobów przedstawionych na schemacie.

Porządek joński:

Zaznacz kolorem zielonym fronton, kolorem pomarańczowym pozostałe elementy belkowania.

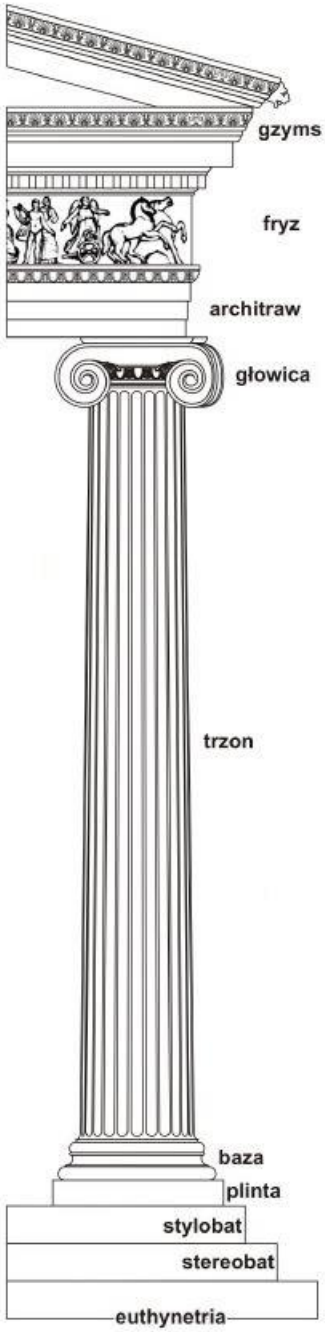

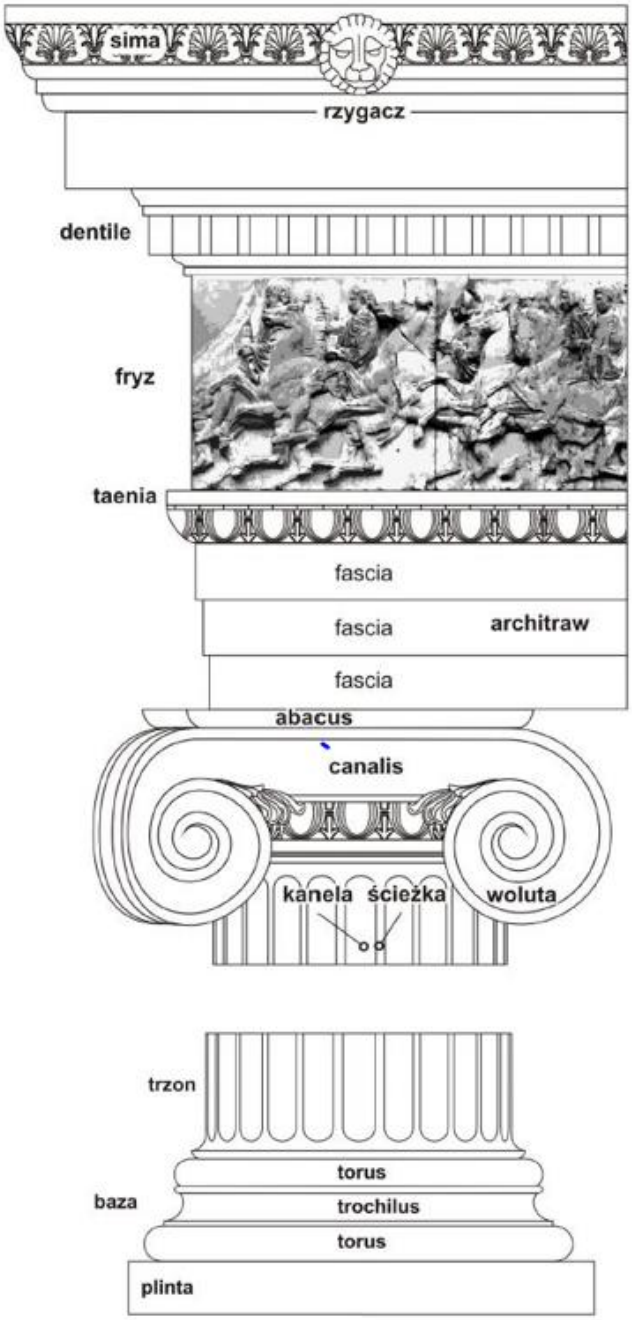

Przykłady świątyń w porządku jońskim: świątynia Hery na Samos, Artemizjon w Efezie, świątynia Nike Apteros, Erechtejon.

Porządek koryncki:

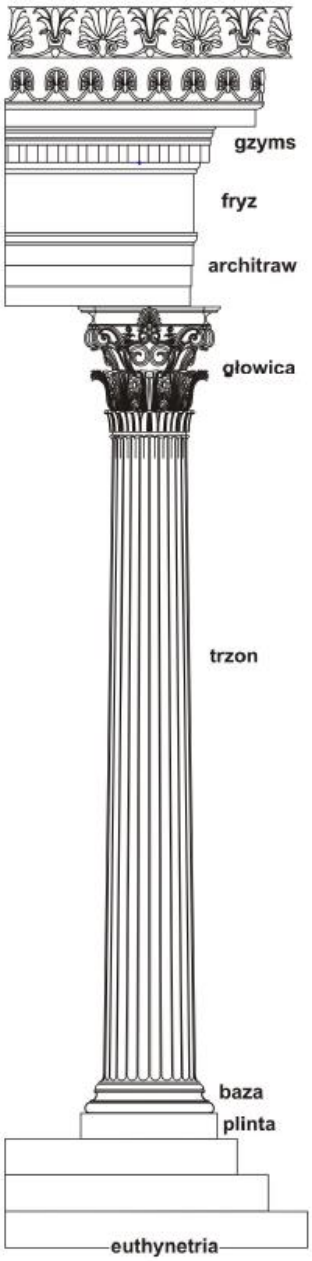

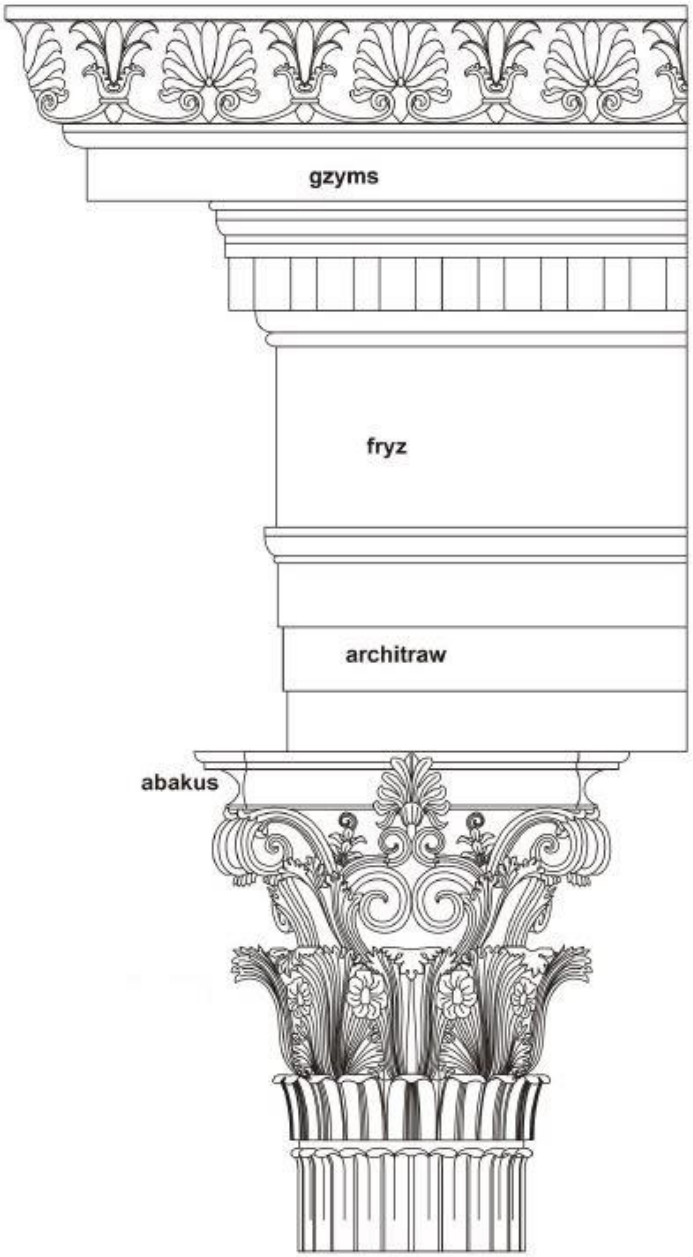

Przykłady świątyń w porządku korynckim: pomnik Lizykratesa w Atenach, Olimpiejon w Atenach

Wynalazek korynckiej głowicy przypisuje się greckiemu rzeźbiarzowi i odlewnikowi – Kallimachosowi. Pierwsze kapitele korynckie były odlewane z brązu.

<u>Pokoloruj na niebiesko kolumnę.</u>

Porównaj przedstawione na ilustracjach porządki architektoniczne według podanych punktów.

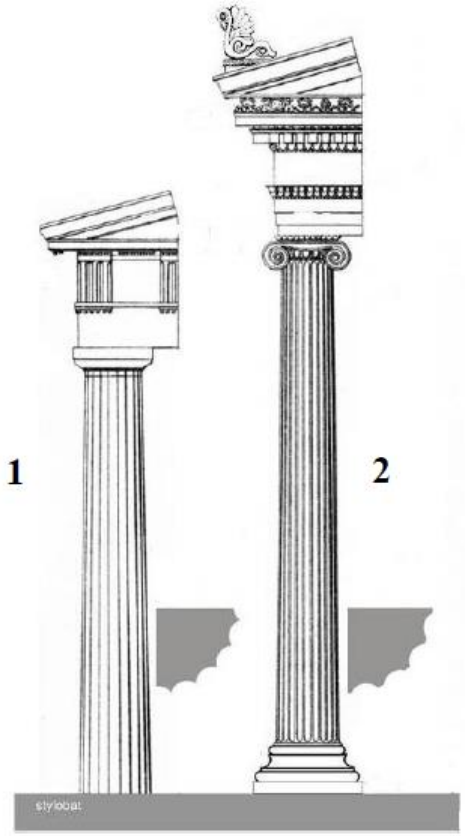

A. Podaj nazwy porządków.

1. .....
2. .....

B. Porównaj bazy i trzony.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Porównaj głowice kolumn.

.....

.....

.....

.....

D. Porównaj belkowanie porządków.

.....

.....

.....

.....

Wyjaśnij terminy:

Kanelowanie .....

.....

Akant .....

.....

Metopa .....

.....

SZTUKA OKRESU ARCHAICZNEGO

Rys historyczny: przejście od monarchii plemiennej do rządów arystokracji, powstanie miast-państw (polis), VII w. p.n.e. – znaczenie doryckiej Sparty, VI w. p.n.e. – znaczenie jońskich Aten

Kuros to .....

.....

Funkcja kurosów: .....

.....

Cechy: .....

.....

.....

Moschoforos to wizerunek .....

.....

Jeździec z Rampin | Moschoforos | Kuros z Sunion | Kuros z Anawysos | Kuros z Melos | Apollo z Piombino*)

***) rzeźba rzymska w typie kurosa z I w. p.n.e.**

Polimedes z Argos, *Kleobis i Biton*, 600-580 p.n.e.

Podaj cechy charakterystyczne dla formy artystycznej rzeźb:

- ……
- ……
- ……
- ……
- ……
- ……
- ……
- ……

Kora to ……

……

Jej charakterystyczne cechy:

- ……
- ……
- ……
- ……
- ……

Dama z Auxerre

Kora peplofora

Kora nadąsana

Kora berlińska

Kora z Samos

Archaiczny uśmiech – charakterystyczny uśmiech, pojawiający się na twarzach większości greckich posągów z okresu archaicznego. Rozpowszechnił się w drugiej ćwierci VI w. p.n.e. Powód pojawienia się takiego wyrazu twarzy jest do dziś nierozszyfrowany. Wszystkie te rzeźby (kobiece i męskie) wykonywane były dla celów kultowych, toteż część badaczy uważa, iż uśmiech ten miał symbolizować głębokie przeżycia religijne.

Dokonaj analizy porównawczej rzeźb:

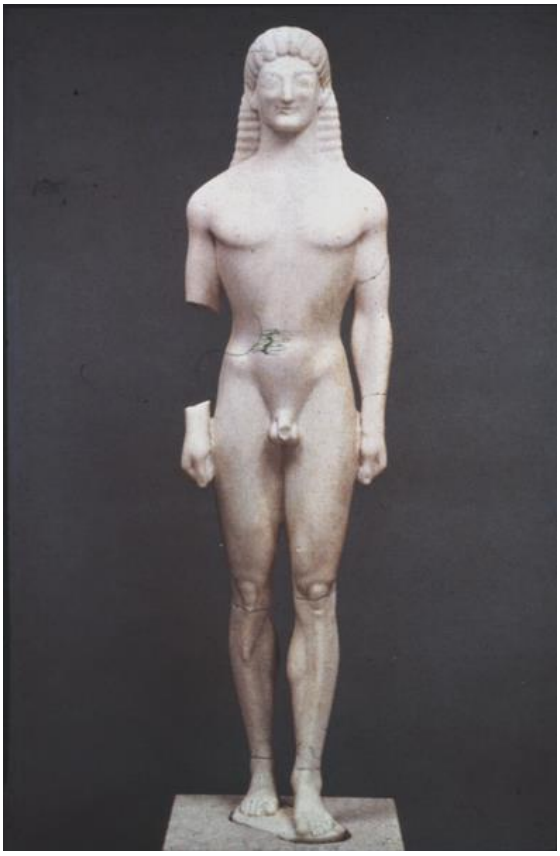

A **B**

Wskaż na podobieństwa obu prac: ……

……

……

Wskaz na różnice w sposobie uchwycenia ludzkiego ciała: ……

……

……

……

Architektura okresu archaicznego

Wyjaśnij pojęcia:

Świątynia w antach .....

.....

.....

Monopteros .....

.....

Tolos .....

.....

Perystaza .....

.....

.....

Typowe plany świątyń greckich:

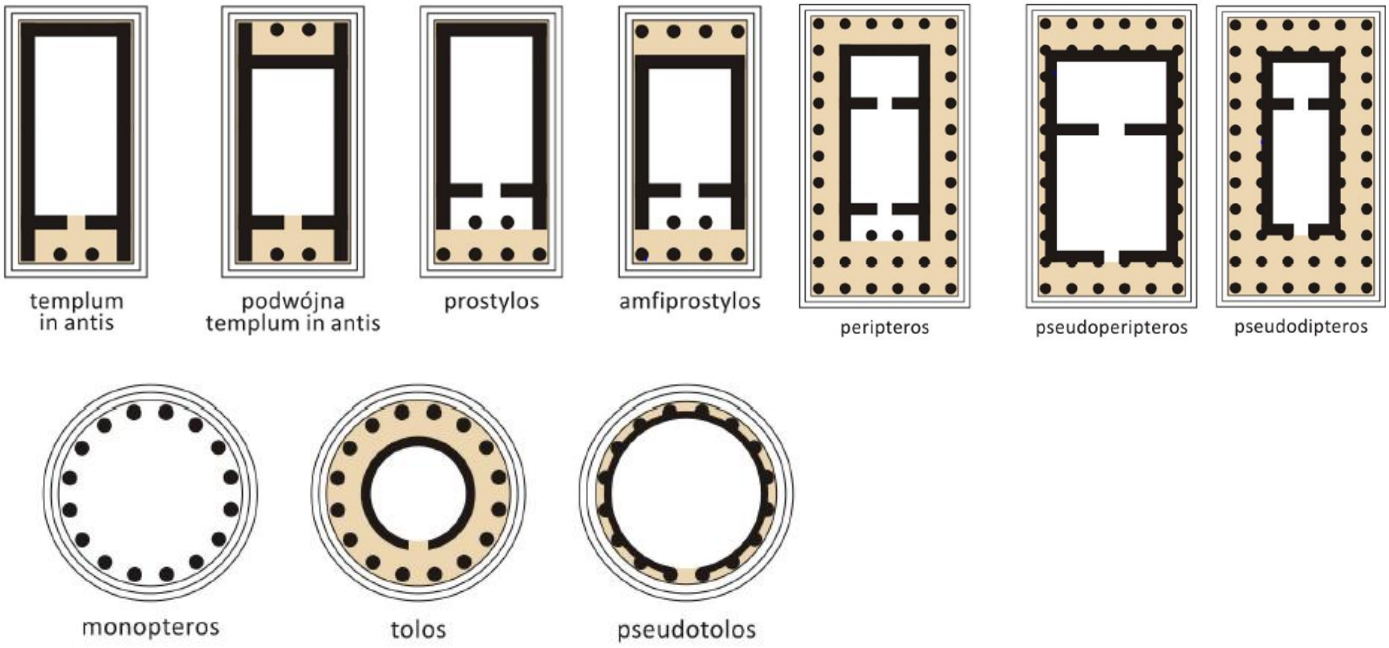

Świątynia Ateny Afai na Eginie

Informacje o budowli:

Na Eginie w okresie archaicznym rozkwitał ośrodek brązowniczy, rywalizujący z wyspecjalizowanymi w tym zakresie ośrodkami w Sykionie i Argos. Powstało w nim wiele brązowych posągów, których bazy znajdowane są w całej Grecji. Jedynym świadectwem tej szkoły rzeźbiarskiej są posągi znalezione na Eginie w 1811 roku. Zdobiły one przyczółki świątyni Afai. Kompozycja przyczółków była prawie jednakowa, chociaż wschodni przyczółek był zapewne zbudowany o 10 lat później niż zachodni. Pośrodku każdego tympanonu stała bogini Atena, po jej obu stronach grupy walczących wojowników. Bogini z przyczółka zachodniego jest ukazana jeszcze w sztywnej pozycji hieratycznej, wedle maniery archaicznej, natomiast Atena z przyczółka wschodniego znajduje się już w ruchu, kieruje walką. Wojownicy pochyleni naprzód lub odchyleni do tyłu, klękający, upadający na ziemię lub leżący na niej tworzą grupy poddane rytmowi przyczółka. Jednak zbytnia symetryczność grup względem postaci centralnej nadaje scenie pewną oschłość. Mimo że twarze niektórych rannych wojowników ozdabia jeszcze archaiczny uśmiech, jednak pozbawione są one ekspresji.

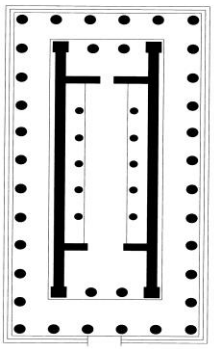

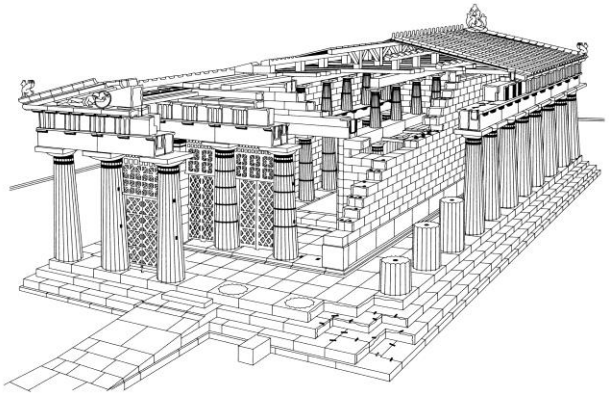

Świątynia Hery I w Paestum, 540 p.n.e.

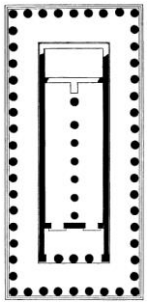

Informacje o budowli:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

SZTUKA OKRESU KLASYCZNEGO

Rys historyczny: panowanie Peryklesa, rozwój demokracji ateńskiej

Czym był i jakie funkcje pełnił ateński Akropol?

.....
.....
.....

Inicjatorem prac był **Perykles**. Nadzór nad pracami powierzył Fidiaszowi.
Na współpracowników wybrał on, między innymi Iktinosa, Kalikratesa, Mnesiklesa.

Na rysunku zaznacz następujące budowle: Partenon, Erechtejon, Propyleje, świątynię Ateny Nike

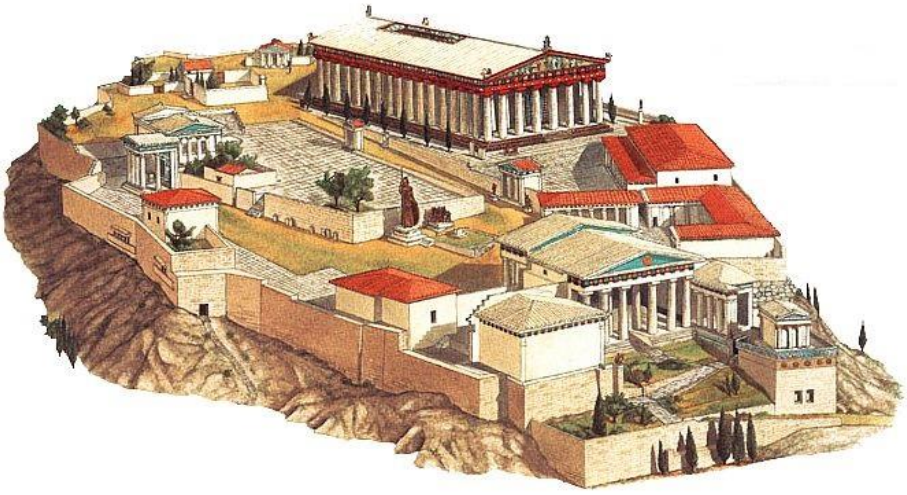

Uzupełnij tabelkę, podając główne informacje o najważniejszych budowlach Akropolu:

	Czas powstania	Architekt	Styl architektoniczny
Propyleje			
Partenon			
Świątynia Ateny Nike			
Erechtejon			

Najważniejsze budowle Akropolu ateńskiego

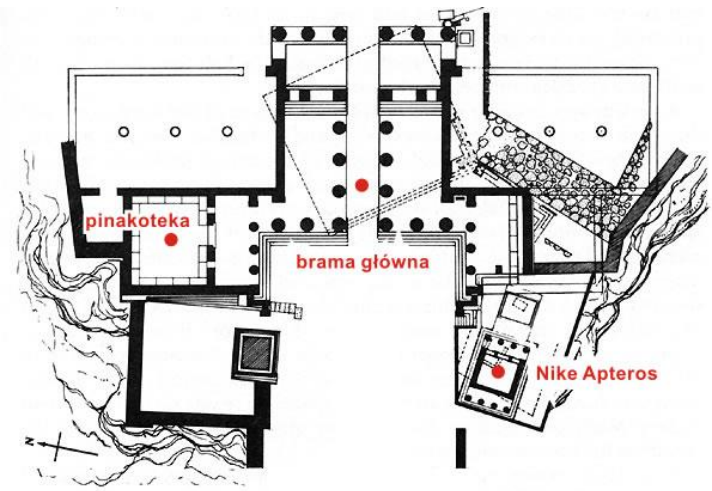

Propyleje

Czas powstania ……

Architekt ……

Porządek ……

Funkcja ……

Czym w Propylejach miały być:

a) Gliptoteka ……

b) Pinakoteka ……

Świątynia Nike Apteros

Na fryzie świątyni Nike ukazano bitwę pod Platejami. Persowie przedstawieni byli w strojach greckich, a walki pomyślane są w sposób archaiczny (pojedynki). Bitwie przyglądali się bogowie. \ Dookoła tarasu znajdującego się przy świątyni ustawiono balustradę ozdobioną płaskorzeźbami. Ukazywały one procesję kilku bogiń Nike, podążających w kierunku siedzącej Ateny. Świątynię wzniesiono prawdopodobnie w 410-408 r. p.n.e. dla uczczenia zwycięstwa Alkibiadesa.

Styl *mokrych szat* polega na ……

……

……

……

Został wprowadzony po raz pierwszy przez …… (imię rzeźbiarza)

Terminu „styl mokrych szat” można używać tylko do określania cech rzeźby okresu ……

Partenon – świątynia poświęcona …….

Organizacją zbiórki funduszy na budowę świątyni zajął się wybitny grecki polityk, reformator ateńskiej demokracji ……. (495-429 p.n.e.). Partenon nazywany jest świątynią rzeźbiarzy. Architektami byli ……. i ……. Wystrój rzeźbiarski Partenonu opracował ……

Opisz bryłę: ……

……

……

……

……

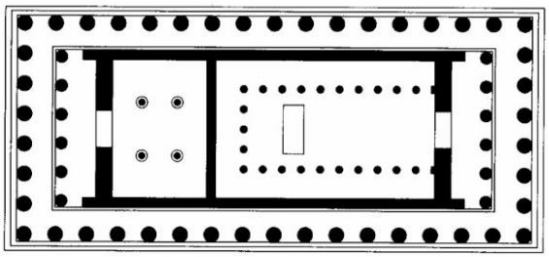

Scharakteryzuj plan budowli: ……

……

……

……

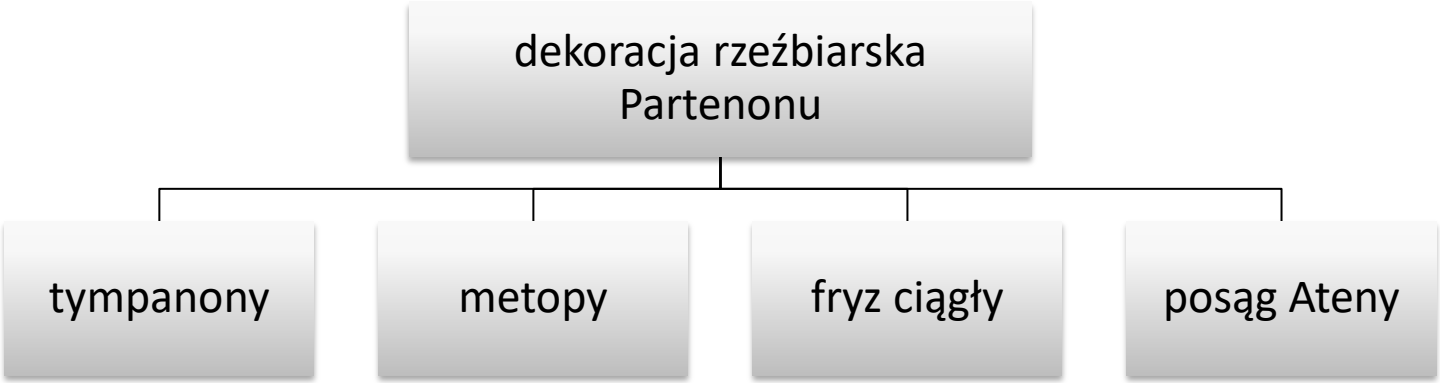

Metopy:

Fidiasz, metopa ze sceną centauromachii, strona południowa

Centauromachia: inaczej: walka z centaurami. Centaury miały być w połowie końmi, w połowie ludźmi. Walka toczyła się na weselu Lapity Pejritoosa i Hippodamei, na które zaproszeni zostali bogowie, Tezeusz wraz z Ateńczykami oraz centaury. Centaury, które uczestniczyły w uroczystości weselnej (zostały zaproszone na biesiadę, ponieważ uchodziły za krewnych króla), usiłowały porwać obecne na uczcie kobiety. Jeden spośród nich (Eurytos) próbował zgwałcić pannę młodą. Wkrótce wywiązała się groźna walka, gdyż zbiegły się centaury z całej Tesalii. W końcu Lapitowie wraz z niektórymi Argonautami (m.in. Tezeuszem i Polifemem) pokonali i zmusili centaury (które przeżyły walkę) do opuszczenia Tesalii. Walkę z centaurami (w innych okolicznościach) stoczył także Herakles.

Frontony:

Fronton, przyczółek – niski szczyt nad portykiem, o różnym kształcie, ograniczony krawędziami bocznymi dachu dwuspadowego. Stosowany w świątyniach greckich od ok. 650 r. p.n.e. Wewnętrzne pole frontonu, gładkie lub wypełnione dekoracją rzeźbiarską, nosi nazwę tympanonu. Jako element ornamentowy stosowany jest także jako dekoracyjne zwieńczenie obramowań okiennych i drzwiowych, portali, ołtarzy, nisz itd.

Rzeźba pochodzi z ……

Tematem całości kompozycji było: ……

……

……

……

Mojry: w mitologii greckiej boginie losu. U różnych poetów miały inne genealogie. Według Hezjoda były one trzema córkami Zeusa i Temidy, noszącymi imiona: Kloto ("Prządka" nici żywota), Lachesis ("Udzielająca", która tej nici strzeże) i Atropos ("Nieodwracalna", która ją przecina). Były boginiami życia i śmierci, jedynymi ponad bogami olimpijskimi, których rozkazom nie podlegały. Znały one przyszłość ludzi i bogów.

Procesja .....

Płaskorzeźba pochodzi z .....

Panatenaje to .....

.....

Wielkie Panatenaje były najuroczystszym świętem w starożytnych Atenach. Rozpoczynały się całonocnym czuwaniem przed właściwymi obchodami. Rankiem młodzieńcy ścigali się z pochodniami, biegnąc z gaju za murami miasta na szczyt Akropolu. Następnie rozpoczynała się procesja całej społeczności Aten spod Bramy w Keramejkos do Partenonu, gdzie składano bogate ofiary, posągowi Ateny zakładano *peplos*. Szaty te szyte były przez dziewczęta z najzamożniejszych rodzin. Materiał peplos robiony był z wełny, miał żółtą barwę i pokryty był wzorami przedstawiającymi sceny z *gigantomachii*. W dalszej kolejności odbywały się wyścigi rydwanów, gonitwy koni, zawody lekkoatletyczne i konkursy muzyczne, trwające przez kilka dni. Zwycięzcy otrzymywali w nagrodę amfory z oliwą ze świętych gajów oliwnych, tzw. amfory panatenajskie. Obchody obejmowały też taniec nagich mężczyzn, mających tylko hełm i tarczę, dla upamiętnienia zwycięstwa Ateny nad gigantami.

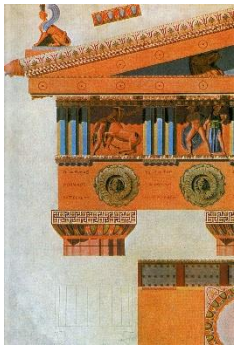

Wewnątrz Partenonu znajdował się też posąg **Ateny Partenos**. Partenos oznacza .....

CHRYZELEFANTYNA to .....

.....

.....

Opisz, jak wyglądał posąg: .....

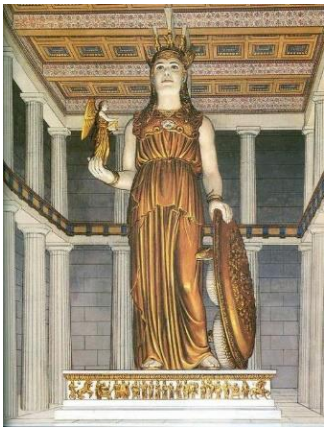

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Fidiasz (490 p.n.e.-430 p.n.e.)

Informacje o artyście: ……

……
……
……
……

Podaj tytuły prac:

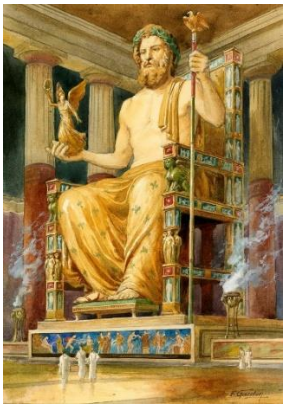

Jaki był związek lorda Elgina (Thomasa Bruce'a) ze sztuką grecką? Czym są *marmury Elgina*?

……

……

Korekta optyczna Partenonu

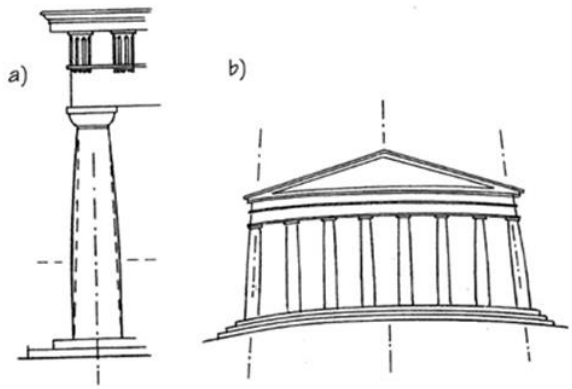

Entazis to ……

……

W Partenonie architekci zastosowali szereg rozwiązań technicznych, który służyć miał lepszemu wrażeniu wizualnemu całości. Budowla jawiła się jako idealnie proporcjonalna, równa, chociaż miejscami proporcje celowo zostały złamane. Podstawa świątyni, stylobat, jest w połowie dłuższych ścian lekko wygięty łukiem ku górze, aby w odbiorze wzrokowym wydawał się równy, a nie zapadnięty. Narożne kolumny są lekko odsunięte od pozostałych i są grubsze, tymczasem wydają się tej samej szerokości, co pozostałe, dodatkowo ich poszerzenie nadaje całości wrażenie większej stabilności. Lekkie poszerzenie trzonów kolumn około połowy wysokości i następnie zwężenie ku górze sprawia, że wydają się one mniej masywne i lekko unoszące potężne belkowanie budowli.

Ponieważ kolumna cylindryczna musiałaby się wzrokowi wydawać pośrodku szczuplejsza, więc [architekt] robi ją grubszą w środku.

Heron

Erechtejon, świątynia poświęcona

a) ateńskiemu władcy ……..

b) bogom: ……..

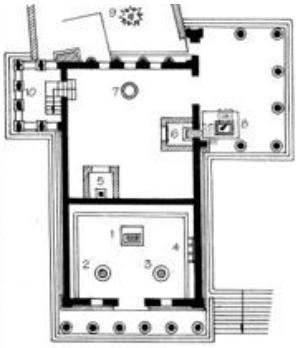

Świątynię zbudowano na …… poziomach w porządku ……. W VI wieku zmieniono ją na ……, a następnie przez Turków używany był jako …….

Kariatyda z Erechtejonu, autor Alkamenes (?), ulubiony uczeń Fidiasza

Kariatyda to ……..

……

……

Kariatyda pełni funkcję:

a) ……

b) ……

Kariatydy z Erechtejonu ukazują sześć dziewcząt ubranych w udrapowane i miękko fałdowane tuniki, uczesanych w warkocze oplatające głowy i opadające grubym splotem na plecy. Nie zachowały się ich ręce. Na podstawie rzymskich kariatyd naukowcy wnioskują, że w jednej dłoni, zgiętej i uniesionej, trzymały czarę na wino ofiarne, druga była opuszczona, jej dłoń delikatnie chwytała tkaninę tuniki. Na głowach dziewcząt znajdują się koszykowe głowice, nad nimi rozciąga się belkowanie płaskiego dachu ganku. Figury stoją w kontrapoście – ciężar utrzymany jest na jednej nodze, ukrytej w pionowej, gęstej draperii, wokół drugiej nogi, ugiętej w kolanie, gładki materiał miękko się owija. Pozy dziewcząt i ich usytuowanie na balustradzie zostały skomponowane tak, aby przy zewnętrznych krawędziach balkonu znajdowała się prosta, ukryta w grubych fałdach noga. Nadaje to całości konstrukcji wyraz stabilności, regularności, udrapowana od pasa w dół tunika przywodzi skojarzenia z kolumną. Nazwę „kariatyda" przyjęto w oparciu dwa wyjaśnienia, przytoczone w starożytności. Starsze podaje Witruwiusz w I wieku p.n.e. w dziele „O architekturze". Według niego słowo „kariatyda" oznacza „mieszkanka Karyai". Karya była wioską na Półwyspie Peloponeskim, która w czasie inwazji perskiej na Grecję około 480 roku p.n.e. opowiedziała się po stronie wroga. Tuż po zwycięzeniu Persów wioska została zrównana z ziemią przez zwycięskie greckie wojska, mężczyźni zginęli, kobiety ocalały, ale zostały niewolnicami. Figury kariatyd podtrzymujące belkowanie, mają przypominać o niegodnym czynie Karyi i służyć ku przestrodze. Drugie wyjaśnienie znajdujemy w dziele greckiego podróżnika z II wieku n.e., Pauzaniasza. Jego zdaniem wizerunki dziewcząt inspirowane są postaciami kapłanek Artemidy Karyatis, czyli „Artemidy orzechowca". W czasie dawnego święta poświęconego Artemidzie dziewczęta miały nosić na głowach kosze wypełnione orzechami.

Opisz legendę związaną z powstaniem Erechtejonu

……

……

……

……

……

……

……

……

Wyjaśnij pojęcia:

Kanon ……

……

Kontrapost ……

……

……

Myron (tworzący w latach 480-445 p.n.e.)

Był obywatelem Aten, mimo że urodził się w Eleuteraj (Beocja). Do dnia dzisiejszego zachowały się w postaci rzymskich kopii dwa dzieła Myrona: *Dyskobol* oraz *Atena i Marsjasz*, o pozostałych wiemy dzięki przekazom poetów starożytności. Jego dzieła były ozdobą nie tylko ulic ateńskich, lecz także wzbudzały ogromny podziw poza Atenami. Myron był mistrzem rzeźby realistycznej, dynamicznej i perfekcyjnej technicznie. Najczęściej przedstawiał postacie bogów, herosów, ale także atletów (oprócz słynnego dyskobola wiemy o posągu Ladasa) – każdy z tych tematów pozwalał na ukazanie aktu męskiego. Słynne były również Myrona wizerunki zwierząt, zachwyt wzbudzała *Jałówka na Akropolu*.

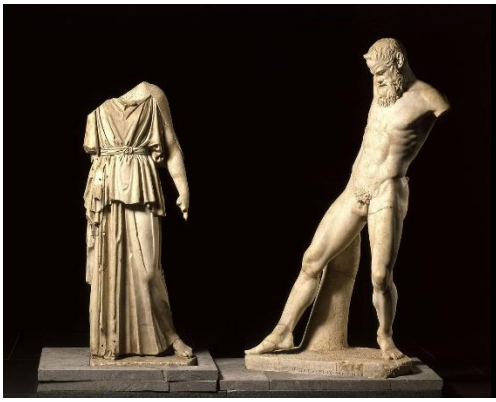

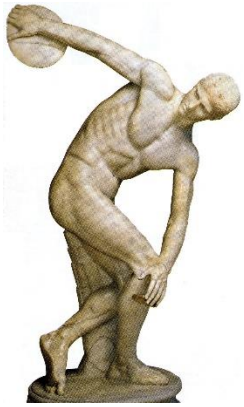

Tron Ludovisi (od miejsca znalezienia – w Villa Ludovisi w Rzymie)

W dekoracji zdobiącej najprawdopodobniej tron posągu nieznany z imienia artysta ukazał narodziny Afrodyty. Relief przedstawia najstarszy znany akt kobiecy w sztuce greckiej – postać flecistki z płyty bocznej tronu. Innym, niespotykanym wcześniej elementem, jest pierwsza próba ukazania pejzażu. Artysta pod stopami niewiast towarzyszących Afrodycie wyrzeźbił kamyki. Płaskorzeźba datowana na ok. 460 p.n.e.

Poliklet z Argos (450-415 p.n.e.)

Pochodził z Sykionu, ale był obywatelem Argos. Największe mistrzostwo osiągnął w przedstawianiu atletów, głównie wykonanych z brązu. Pozostały po nich bazy w Olimpii. Odmawiano mu natomiast umiejętności odpowiedniego tworzenia posągów bogów. Autor dzieła pt. *"Kanon"* poświęconego proporcjom męskiego posągu. Głównym celem tego dzieła było opracowanie idealnego wzoru posągu nagiego mężczyzny stojącego w kontrapoście. Był założycielem szkoły działającej w Argos jeszcze długo po jego śmierci.

„Piękno tkwi w proporcji nie żywiołów, lecz części ciała, to jest w proporcji palca do palca, palca do przegubu, jego dłoni do dłoni, jej do łokcia, łokcia do ramienia, wszystkich tych części jednych do drugich”.

Dziełem, które najpełniej odzwierciedla istotę twórczości Polikteta, jest brązowy posąg **Doryforosa**. Posąg ten jest praktyczną realizacją kanonu Polikleta, owocem spekulacji intelektualnych artysty. Kanon Polikleta polegał na zasadach matematycznych. W kanonie Polikleta najmniejszą, stałą miarą-modułem całej kompozycji była szerokość palca. W ramach antropometrycznej podstawy kanonu przeprowadził Poliklet tzw. klasyczną ponderację ciała ludzkiego. **Zasada ponderacji ciała** (jego równowagi) polegała na następującym rozwiązaniu: postać wspiera się np. na prawej nodze, lewa - przesunięta nieznacznie ku tyłowi - dotyka podstawy tylko końcami palców. W ten sposób prawie cały ciężar ciała spoczywa na nodze prawej. W konsekwencji w torsie zaznacza się esowata linia, będąca wynikiem swobodnego ciążenia korpusu. Ponieważ lewa noga, zgięta lekko w kolanie, jest cofnięta wstecz, rzeźbiarz zwraca głowę posągu nieznacznie w kierunku prawego barku. W ten sposób powstaje druga linia, nieco wygięta, biegnąca kompozycyjnie od głowy poprzez tors ku lewej stopie. Ale to nie wszystko. Obciążonej prawej nodze odpowiada swobodnie opuszczona wzdłuż ciała prawa ręka, natomiast lewa ręka, zgięta w łokciu, dźwiga przedmiot. W ten sposób dokonuje się w rzeźbie pewna równowaga sił: pracuje prawa noga i lewa ręka, odpoczywa lewa noga i prawa ręka. Tak rozłożoną na czynniki kompozycja rzeźby i jej proporcji stanowi jedynie wynik naszej analizy bądź też kanwę założeń formalnych, na tej bazie dopiero artysta tworzy swoje dzieło. A dzieło to jest doskonałe - mimo że wiele wartości musiało zatracić w dłucie kopisty rzymskiego. Dlatego może bliższe prawdy są nowoczesne odlewy w brązie, dokonane z marmurowej kopii rzymskiej. W budowie ciała przebija stanowczość, ścisłe określenie funkcji każdego elementu anatomicznego, świadomość wyraźnego celu. Jasności linii nie zagłusza zbędna ornamentyka szczegółów. Jest tu powaga, rzetelność przemyślenia. Rzecz jasna, że w takiej koncepcji nie ma miejsca na sublimowanie przedstawienia treścią duchową. Głowie nie poświęca artysta więcej uwagi niż biodrom. Twarz Doryforosa - to nie zwierciadło wrażeń wewnętrznych. Jest to konstrukcja oblicza, ale nie jego obraz. Stąd owa surowość, która u niektórych widzów może wywoływać wrażenie daleko odbiegającej od rzeczywistości, zastygłej w bezruchu, idealizowanej maski.

K. Michałowski, „Artyści odnajdują siebie w sztuce klasycznej” [w:] *Jak Grecy tworzyli sztukę?*, Warszawa 1986

Diadumenos

Wymień cechy charakteryzujące formę artystyczną rzeźby:

- ……
- ……
- ……
- ……
- ……
- ……
- ……
- ……

Hera z Argos

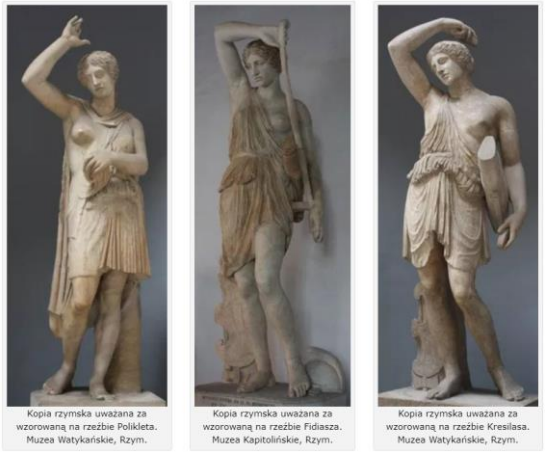

Kopia rzymska uważana za wzorowaną na rzeźbie Polikleta. Muzea Watykańskie, Rzym.

Kopia rzymska uważana za wzorowaną na rzeźbie Fidiasza. Muzea Kapitolińskie, Rzym.

Kopia rzymska uważana za wzorowaną na rzeźbie Kresilasa. Muzea Watykańskie, Rzym.

Amazonki według mitologii były plemieniem kobiet-wojowniczek rządzonych przez królowe i wywodzących się od boga wojny Aresa i nimfy Harmonii. Przemierzały konno kraje Azji Mniejszej napadając i grabiąc inne plemiona, ale też zakładając miasta, m.in. Smyrnę, Mitylenę, Efez czy Kyme. Część Amazonek osiadła u stóp Gór Kaukaskich w sąsiedztwie Gargareńczyków. Podobno każdej wiosny wojowniczki spotykały się na szczycie góry granicznej z młodymi przedstawicielami sąsiadów, żeby spędzić z nimi dwa miesiące. Zrodzone z takich krótkotrwałych związków dziewczynki zasilały szeregi Amazonek, a chłopcy byli, według jednych źródeł, uśmiercani bądź okaleczani, według innych, oddawani ojcom. Legenda głosi, że doszło do spotkania Aleksandra Wielkiego z królową Amazonek - Mintyją (w innej wersji miała to być Talestris), która przybyła na spotkanie na czele oddziału złożonego z trzystu dziewcząt, aby spłodzić z nim dzielne potomstwo. Z kolei Herodot przekazuje nam opis walki Amazonek ze Scytami. Napadnięci Scytowie ponieśli duże straty, jednak udało im się zmusić wojowniczki do odwrotu. Po odkryciu na polu walki zwłok, Scytowie nie mogli uwierzyć, że tak dzielnie walczyły z nimi piękne dziewczyny. Uciekli się więc do podstępu polecając swojej młodzieży rozbić obóz w pobliżu wroga i nawiązać z nim przyjazne stosunki. Cel został osiągnięty, gdyż wkrótce oba obozy się połączyły. W ten sposób Amazonki zostały pokonane, choć nie w walce.
Powstało mnóstwo fantastycznych teorii dotyczących tych fascynujących kobiet. Na przykład taka, że okrywały ciało skórami węży lub inna, że obcinały sobie prawą pierś, by nie przeszkadzała im w naciąganiu łuku ani władaniu włócznią. Właśnie stąd miała pochodzić nazwa plemienia (z gr. a - bez, mazos - pierś). Jednak nie ma dowodów na to iż istotnie istniała powszechna praktyka samookaleczenia się w celu poprawienia sprawności bojowej lub odstraszania mężczyzn. Mogły natomiast okrywać swe ciało tak, by jedną pierś zostawiać odsłoniętą, co mogło przyczynić się do powstawania podobnych legend.

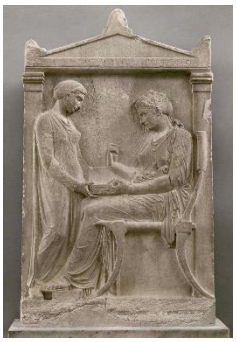

Stela Hegeso, Kallimach (?),przełom V i IV wieku p.n.e.

attycka marmurowa stela nagrobna. Uważana za jeden z najpiękniejszych przykładów greckiej sztuki sepulkralnej. Wykonana z marmuru pentelickiego stela ma 1,56 m wysokości i 0,97 m szerokości. Odnaleziona w 1870 roku na cmentarzu dipylońskim w Atenach. Stela ma kształt miniaturowej świątyni z antami. Wieńczący fronton palmetowy akroterion zawiera inskrypcję z imieniem zmarłej, której dedykowana była stela: Hegeso, córki Proksenosa. Na zdobiącym stelę reliefie Hegeso ukazana została siedząca na krześle, ze stopami wspartymi na podnóżku. Odziana jest w chiton i himation, zaś strojna fryzura świadczy o jej wysokim statusie. Przed Hegeso stoi młoda niewolnica w barbarzyńskim stroju i przepasce na włosach, wręczająca jej szkatułkę z klejnotami, obecnie zatartą. Na twarzach obydwu kobiet widoczny jest smutek. Stela pierwotnie była pomalowana, o czym świadczą zachowane ślady niebieskiej farby wypełniającej tło.

Podaj tytuły następujących prac:

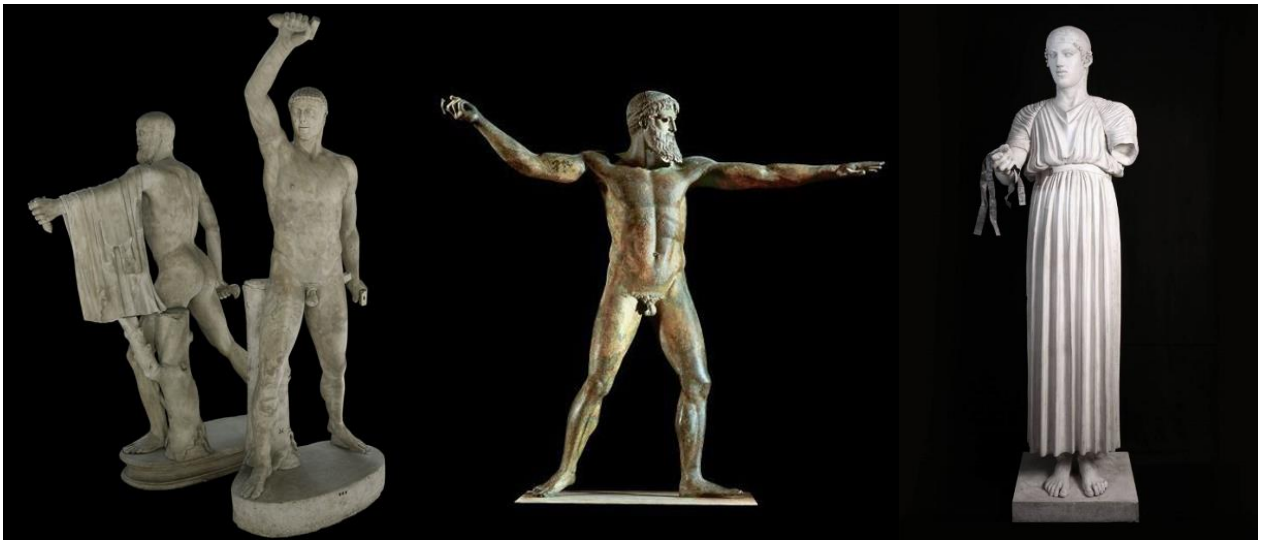

Skopas

Jeden z największych rzeźbiarzy i architektów greckich w IV w. p.n.e. Pochodził z wyspy Paros. Uczestniczył w budowie Mauzoleum w Halikarnasie. Ozdabiał także płaskorzeźbami odbudowywaną po pożarze świątynię Artemidy w Efezie. Jego prace cechowały się patosem i niepokojem ruchów, były zbliżone w ogólnych proporcjach do kanonu ustalonego przez Lizypa, choć postacie miały niemal kwadratowe kształty głów.

Praksyteles:

Wiadome jest, że Praksyteles był Ateńczykiem. Najczęściej przyjmuje się, że Praksyteles urodził się na przełomie V i IV wieku p.n.e. Uczył się najprawdopodobniej zarówno w Atenach, jak i na Peloponezie. Świadczy o tym wpływ zarówno twórców ateńskich, jak i peloponeskich, a zwłaszcza Myrona i Polikleta, na jego wczesne dzieła. Pewne jest, że po pobycie w Atenach wyjechał do Azji Mniejszej, będąc już wtedy znanym, w świecie greckim, artystą. Musiało to nastąpić przed 353 rokiem p.n.e., inaczej z pewnością nie byłby pominięty przy doborze artystów do prac na Mauzoleum w Halikarnasie. Był autorem słynnych już w starożytności rzeźb, o czym poświadczają monety, na których bito ich podobizny. Najprawdopodobniej Praksyteles umarł przed objęciem władzy przez Aleksandra Wielkiego, w innym przypadku władca musiałby ściągnąć do siebie artystę już za życia uznawanego przez starożytnych za wybitnego. Praksyteles był przedstawicielem szkoły ateńskiej, co wpłynęło na jego styl. Praksyteles przedstawiał bogów jako ludzi pozbawionych trosk. Przedstawienia bogów są nazywane w literaturze *pięknymi bogami*. Jak twierdzi Zofia Sztetyłło *sztuka grecka zawdzięcza Praksytelesowi nie tylko "uczłowieczenie" bogów w ich nadczasowej, pięknej młodości, ale również nowy kanon, będący rozwinięciem i przetworzeniem kontrapostu Polikleta*. Rozłożenie ciężaru ciała u Praksytelesa przyjmuje linię esowatą, zaś modelunek jest miękki i delikatny.

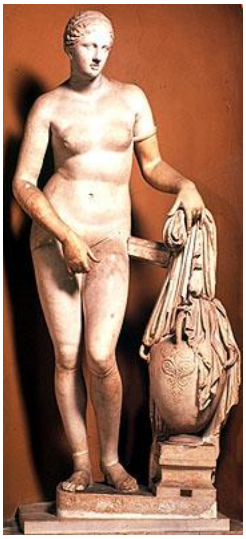

Afrodyta z Knidos

Praksyteles ukazał Afrodytę stojącą obok dzbana z wodą, naczynia znanego jako hydria, trzymającą w lewej dłoni długą draperię, prawą uniesioną przed łono, które jest przysłonięte, spoglądającą przed siebie tak, jak gdyby kogoś zauważyła. Gest osłaniania się (również tkanina w prawej dłoni może być odbierana jako okrycie, które bogini zamierza użyć) kieruje uwagę na kobiecą seksualność. Kiedy w czasach hellenistycznych i późniejszych – zamożni Rzymianie zamawiali kopię dzieła, motyw zasłaniania się przez boginię został poszerzony o gest osłaniania ramieniem i dłonią piersi. Mocniej jeszcze akcentował więc takie cechy jak skromność postaci, wstydliwość w byciu zobaczoną nago, w momencie kąpieli. W tych przedstawieniach wysuwa się też na czoło narracyjny wątek przedstawienia. Inne wyjaśnienie nagości Afrodyty i jej gestu sięga głębszych znaczeń i związany z religijną symboliką. Bogini zasłaniając łono – kieruje uwagą na seksualność rozumianą jako witalność i płodność. Hydria obok niej symbolizuje wodę – żywioł urodzonej z morza Afrodyty. Kąpiel to znak rytuału, obmycia, oczyszczenia i odzyskania sił. Afrodyta nie jest tu zawstydzoną, zaskoczoną w kąpieli – ale prezentującą swoją moc.

Venus Pudica - …….

Lizyp, nadworny rzeźbiarz ...., tworzący w końcu IV w. p.n.e.

Był teoretykiem rzeźby. Głosił hasło, że artysta powinien obserwować naturę i naśladować jej dzieło. Stworzył kanon, to jest odpowiedni stosunek proporcji między poszczególnymi częściami ciała ludzkiego. Kanon męskiego aktu Lizypa uwzględniał przede wszystkim ciało przedstawione w ruchu i akcji, jednak mniej wysmukłe niż wg kanonu Polikleta.

- Starożytność przekazała anegdotę o tym, jakoby Lizyp, jeszcze jako kowal, spotkawszy wybitnego malarza sykiońskiego Eupomposa, miał go zapytać, jakiego artystę naśladuje w swych dziełach, na co Eupompos wskazał na tłum ludzi i powiedział, że trzeba naśladować naturę, a nie artystę.
- Cyceron w dziele *Brutus* przekazał, że Lizyp miał twierdzić, że arcydziełem był dla niego posąg Polikleta *Doryforos*.
- Wedle jednej z teorii, konie z kwadrygi znajdującej się obecnie na portyku bazyliki św. Marka w Wenecji mają pochodzić z rzeźby Lizypa *Helios na wozie*. Zdaje się to potwierdzać XII-wieczna kronika Niketasa Choniatesa.

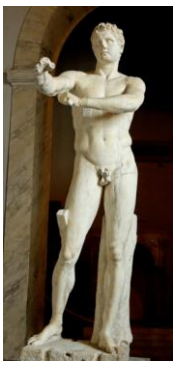

Lizyp należał do najbliższego otoczenia Aleksandra Macedońskiego i dlatego też wykonał wiele portretów tego władcy. Odegrały one wielką rolę w ewolucji starożytnej rzeźby portretowej. Stworzył on najprawdopodobniej dwa typy wizerunków Aleksandra: stojącego, nagiego (heroizacja), opartego o włócznię oraz w zbroi na koniu. Samą głowę Aleksandra przedstawiał w sposób, jak wspominali starożytni, oddający w całej pełni prawdziwy wygląd tego króla. Tak więc głowa była odrzucona nieco do tyłu i lekko przechylona na lewe ramię, a wzrok był wzniesiony ku górze. Włosy krótkie, zaczesane ku górze, dzieliły się pośrodku i faliście opadały ku uszom. Ten rodzaj fryzury nazywany był anastole i naśladowany powszechnie w starożytności, zwłaszcza przy portretowaniu wodzów.

Leochares

Rzeźbiarz grecki działający w IV w. p.n.e. Pochodził najprawdopodobniej z Aten. Pracował między innymi przy Mauzoleum w Halikarnasie. Jego styl charakteryzował się lekkością, wysmukłymi proporcjami i wielkim wyrafinowaniem, zwłaszcza w wyszukanych pozach postaci. Pozostawał pod wielkim wpływem dzieł Fidiasza, jednak w jego pracach więcej jest chłodu niż patosu.

Marmaria w Delfach

Nazwa ta pochodzi od "dzikiego" kamieniołomu, z którego w średniowieczu pozyskiwano bloki marmuru pozostałe po starożytnych budowlach. W tym miejscu w starożytności przekraczało się mury miejskie i wchodziło się na teren wyroczni delfickiej. Było tu sanktuarium Ateny Pronaja - "strażniczki świątyni". Obecnie znajdują się tam pozostałości po starej świątyni (z VII w. p.n.e.) oraz nowej, zbudowanej w IV w. p.n.e., po zniszczeniu pierwszej przez Persów. Pomiędzy nimi znajduje się najlepiej widoczny z pobliskiej szosy i najczęściej fotografowany i umieszczany na widokówkach obiekt Delf - świątynia tolosowa (*tolos*), czyli zbudowana na planie koła. Po budowli z IV w. p.n.e., wykonanej z białego marmuru pentelickiego, do dnia dzisiejszego pozostały trzy (z 20) doryckie kolumny podtrzymujące fragment belkowania. Kolumny te ustawiono podczas prac archeologicznych w 1938r. Do dziś nie ustalono przeznaczenia budowli.

SZTUKA OKRESU HELLENISTYCZNEGO

Rys historyczny: podział terytoriów podbitych przez Aleksandra Wielkiego pomiędzy jego dowódców

Rzeźba hellenistyczna, zainteresowana wszechstronnie osobowością człowieka m.in. w aspektach wieku (dzieciństwo, starość), przynależności społecznej (wolni, niewolnicy) i etnicznej, wypracowała w pełni realistyczne formy modelunku, ekspresji i ruchu dla szerokiego repertuaru tematów. Stylowo inspirowana dziełami wielkich mistrzów (głównie Skopasa, Praksytelesa, Lizypa), rozwinęła 3 podstawowe tendencje: tzw.

- barokową – patetyczną i dynamiczną,
- rokokową – delikatną i finezyjną,
- klasycyzującą (określaną też jako tradycyjną) – chłodną i akademicką

Rzeźby okresu hellenistycznego często tworzone były jako wolno stojące. Pozwalało to tworzyć dzieła przestrzenne o wieloplanowej kompozycji. Często spotykane są tematy znane z wcześniejszych przedstawień w reliefie, kompozycje grupowe i pojedyncze posągi o kompozycji zbliżonej do stożka. Rozwinął się portret rzeźbiarski, który stopniowo pogłębiany psychologicznie osiągnął pełnię realizmu w analitycznych wizerunkach władców i osób prywatnych.

W okresie hellenistycznym rozwijają się szkoły rzeźbiarskie.

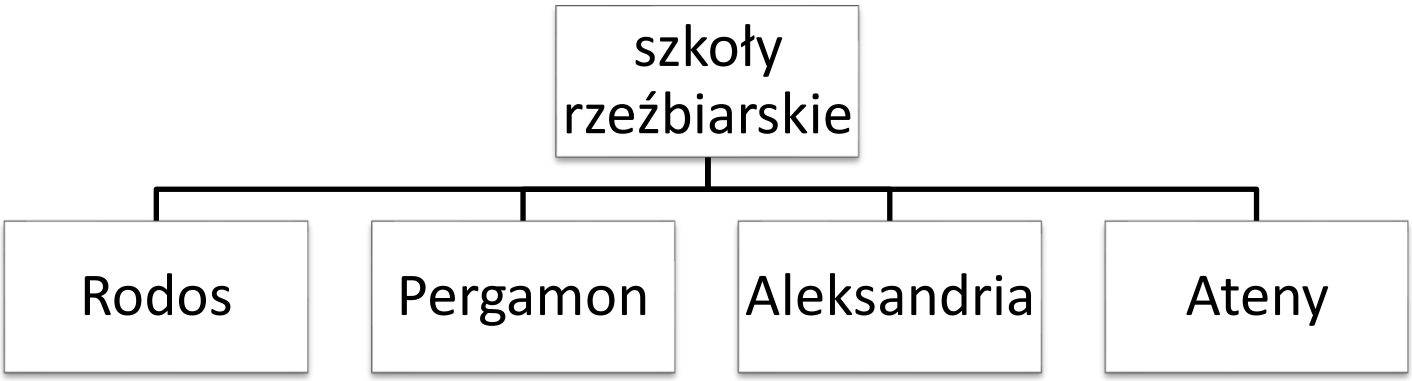

Szkoła Rodyjska

Apollonios i Tauriskos z Tralles*, Byk farnezyjski*

Materiał …….

Tematem rzeźby jest (zaznacz właściwą odpowiedź):

- ukaranie chrześcijańskiej niewolnicy na rozkaz cesarza Nerona poprzez przywiązanie jej do byka
- ukaranie tebańskiej królowej Dirke poprzez przywiązanie jej do byka
- królowa Teb Dirke rozkazująca synom Antiope uwolnić uwięzionego byka

Grupa rzeźbiarska charakteryzuje się następującymi środkami kompozycyjnymi (zaznacz 3 właściwe odpowiedzi):

- oparta jest na ścisłej symetrii
- przeznaczona jest do oglądania tylko z jednej strony
- przeznaczona jest do oglądania ze wszystkich stron
- posiada układ piramidalny
- jest dynamiczna
- zawiera izokefalię

W rzeźbie zastosowano następujące środki artystyczne (zaznacz trzy poprawne odpowiedzi):

- zestawienie pełnej rzeźby z reliefami o różnej głębokości
- deformację ludzkich ciał
- zróżnicowaną fakturę powierzchni
- monumentalne wymiary
- znaczne zminiaturyzowanie
- ornament zoomorficzny

Boethos - Imię to nosiło wielu rzeźbiarzy w okresie hellenistycznym i stąd pewne trudności w ustaleniu

dokładniejszych szczegółów biograficznych i atrybucji dzieł, które znamy jedynie z kopii i starożytnych opisów. Na ogół jednak przyjmuje się, że tym, którego zasługą jest wprowadzenie dziecka do szeregu typów postaci ukazywanych w rzeźbie greckiej, jest Boethos, syn Atenajona pochodzący z Kalchedonu. Jemu także, choć nie bez wątpliwości, przypisuje się stworzenie znanego posągu Chłopca z gęsią, a także szeregu innych rzeźb, w tym statui Antiocha Epifanesa stojącej na Delos. Miał żyć w II w. p.n.e.

Chłopiec wyciągający cierń z nogi

Rzeźba przedstawia siedzącego na skale chłopca, który z opartej na prawym kolanie lewej stopy usiłuje wyciągnąć cierń. Dzieło uważane jest za rzymski pastisz inspirowany rzeźbą grecką. Ciało chłopca jest typowe dla sztuki hellenistycznej, podczas gdy głowa nawiązuje do dzieł z V wieku p.n.e. i jest charakterystyczna dla posągów postaci stojących. Wokół przedstawionej w rzeźbie postaci narosło wiele legend, według najpopularniejszej z nich chłopiec nazywał się Gnejusz Mariusz. Gdy powierzono mu dostarczenie wiadomości dla senatu wykonał swoje zadanie z takim poświęceniem, że cierń, który wbił mu się w nogę podczas podróży, wyciągnął dopiero po dotarciu na miejsce.

Tytuł ……

Autor ……

Czas powstania ……

Miejsce ekspozycji ……

Opis ……

……

……

……

……

……

Tytuł: ……

Autorzy: ……

Rzeźba przechowywana jest w: Muzeach Watykańskich ● British Museum ● Luwrze

Bohaterem rzeźby jest:
- kapłan Apolla Tymbrejskiego z braćmi
- kapłan Apolla Tymbrejskiego z synami
- kapłan Apolla Tymbrejskiego z anonimowymi mieszkańcami Troi

Zaznacz kategorię estetyczną, która odpowiada charakterowi rzeźby:
patos ● groteska ● brzydota

Istnieje hipoteza, że rzeźba jest nowożytnym falsyfikatem wykonanym przez:
Gian Lorenza Berniniego ● Michała Anioła ● Donatella

Grupa rzeźbiarska charakteryzuje się następującymi środkami kompozycyjnymi (zaznacz trzy poprawne odpowiedzi):
- ma układ frontalny
- jest wieloplanowa
- posiada układ piramidalny
- oparta jest na ścisłej symetrii
- dynamiką
- jej wymowa i wyraz czytelne są ze wszystkich stron

W rzeźbie zastosowano następujące środki artystyczne (zaznacz trzy poprawne odpowiedzi):
- idealizację postaci
- gładką, wypolerowaną powierzchnię
- *non finito* (celowy brak wykończenia)
- zróżnicowanie materiałów rzeźbiarskich
- pełnoplastyczne formy
- płaski relief

Tytuł ……

Autor ……

Czas powstania ……

Miejsce ekspozycji ……

Opis ……

……

……

……

……

Szkoła Pergamońska

Wielki ołtarz Zeusa, 180-160 p.n.e.

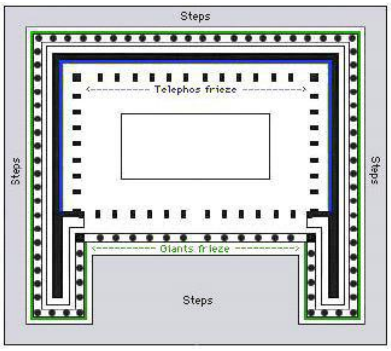

Dzieło znajduje się w ……

Fundator ……

Ołtarz upamiętnia ……

Opisz tematykę przedstawień z ołtarza:

……

……

……

……

……

……

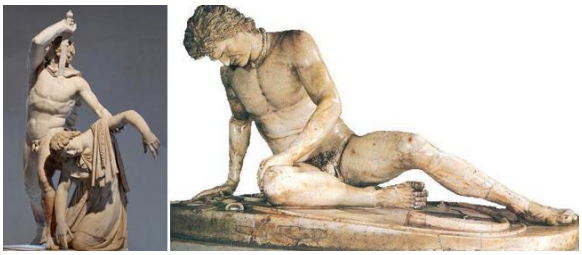

Gal zabijający żonę i siebie, Gal umierający

Jaki był historyczny powód powstania grupy Galów?
……
……

Patos to ……

Szkoła Aleksandryjska

Architektura okresu hellenistycznego związana jest w dużej mierze z zakładaniem nowych miast i przebudowywaniem istniejących ośrodków miejskich. Nowatorstwo rozwiązań wiązało się, między innymi, z planowaniem – biorącym pod uwagę ukształtowanie terenu, warunki klimatyczne, odległość od szlaków komunikacyjnych oraz możliwości zaopatrzenia w wodę. Miasta zakładano na geometrycznym planie z wyraźnie zaznaczonymi granicami dzielnic mieszkalnych, handlowych, reprezentacyjnych i terenów rekreacyjnych. Centralnym miejscem była agora, a regularną siatkę ulic prowadzono w prostopadłych kierunkach. Miasta wyposażano w urządzenia wodociągowe doprowadzające wodę do domów oraz w sieć kanalizacyjną.

Teatr w Epidauros, ok.300 r p.n.e.; architekt – Poliklet Młodszy

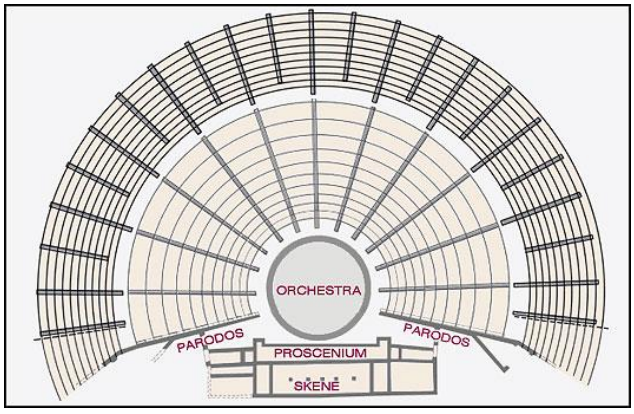

Praca domowa:

Uzupełnij tabelę – przyporządkuj wymienionym dziełom ich twórców. Odpowiedzi wybierz spośród podanych.

Poliklet *Myron* *Fidiasz* *Praksyteles* *Leochares* *Skopas*

	Dzieło	**Autor**
1	Hermes z małym Dionizosem	
2	Atena Partenos	
3	Doryforos	
4	Dyskobol	
5	Apollo belwederski	

Ustal chronologię wymienionych poniżej dzieł, wpisując cyfry od 1 do 3 (1 przy dziele najwcześniejszym).

Dzieło	**Chronologia**
Doryforos Polikleta	
Grupa Laokoona	
Odpoczywający Herakles Lizypa	

Podaj terminy, których wyjaśnienia zamieszczono poniżej.

A. Najniższa część belkowania w architekturze klasycznej.

.....

B. Statua kobieca, która wspiera belkowanie, dzięki czemu spełnia funkcje kolumny.

.....

Kto jest autorem słów:

Piękno … tkwi w proporcji części ciała, palca do palca, palca do przegubu, jego dłoni i wszystkich tych części jednych do drugich.

……

Porównaj rzeźby widoczne na ilustracjach.

A

B

	A	**B**
Podaj nazwy dzieł oraz okres, z którego pochodzą dzieła.		
Porównaj rzeźby, podając po cztery cechy stylistyczne formy		

Spośród wymienionych rzeźb podkreśl trzy, które są dziełem Praksytelesa.

A. *Wenus z Knidos*
B. *Wenus z Milo*
C. *Dyskobol*
D. *Apollo zabijający jaszczurkę*
E. *Hermes z małym Dionizosem*
F. *Doryforos*

Podaj nazwy elementów architektonicznych wskazanych na fotografii.

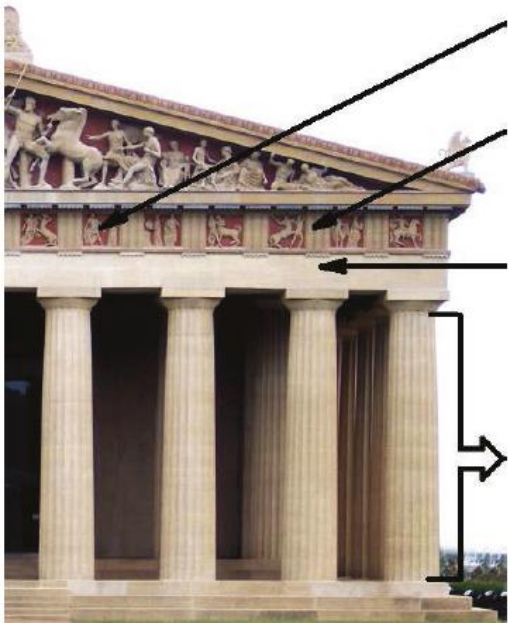

A .....

B .....

C .....

D .....

Podkreśl cztery cechy właściwe dla architektury starożytnej Grecji.

A. Stosowanie ornamentów typu *rocaille* oraz okuciowego.

B. Symetria i rytm w architekturze.

C. Szerokie zastosowanie konstrukcji łuków.

D. Tendencja do dynamizowania i zdwajania elementów architektury.

E. Kształtowanie kanonów estetycznych w oparciu o wyliczenia matematyczne.

F. Szukanie idealnych proporcji w naturze, na przykład w sylwetce człowieka.

G. Stosowanie n szeroką skalę szkła i żelaza.

H. Stosowanie korekt optycznych w architekturze.

Rozpoznaj przedstawionych poniżej bogów greckich

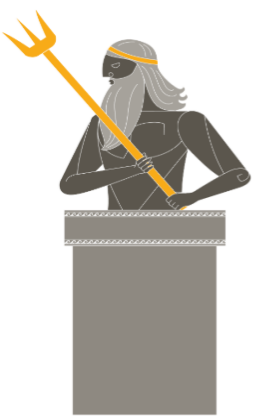

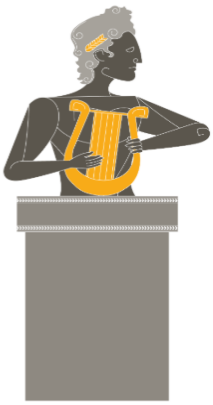

Teoria piękna u Greków (kalokagathia):

Czym jest piękno? Ideą, która od zawsze towarzyszyła człowiekowi, choć w różnych kulturach i epokach była odmiennie pojmowana i realizowana. Grecy pojęcie piękna rozumieli szeroko, określając nim wszystko co cenne, co się podoba, co godne uznania i wyboru. „**Kalos**" — piękne znaczyło dla nich mniej więcej to samo, co „**kagatos**" — dobre, oznaczało nie tylko rzeczy zmysłowe, ale także umysłowe, nie tylko piękne ciała czy wazy, ale także piękne charaktery i piękne prawa. Grecy stawiali piękno obok prawdy i dobra, zapoczątkowując triadę: „prawda — dobro — piękno". Sokrates twierdził, że piękno jest jedyną rzeczą boską i jednocześnie widzialną. Grecy stworzyli powszechną teorię piękna. Zapoczątkowana przez pitagorejczyków, przejęta przez Platona i obowiązująca do końca starożytności głosiła, iż piękno jest obiektywną własnością rzeczy i polega na harmonii części, na właściwej tych części proporcji, a właściwa proporcja jest matematyczna, jest stosunkiem najprostszych liczb. Wielu artystów i filozofów, a także uczonych przyjmowało postawę kanoniczną, próbując uchwycić istotę piękna, zobiektywizować ją i ująć we wzorce. Postawa kanoniczna opierała się na założeniu filozoficznym, iż jest jedna proporcja ze wszystkich najdoskonalsza. Poszukiwano jej, ustalano stopniowo, poprawiano i zmieniano. Proporcje rozumiano jako zespół ujętych liczbowo stosunków między częściami a całością dzieła sztuki. Najważniejsze systemy proporcji stworzono w starożytnej Grecji. Sztuka okresu klasycznego - hołdująca idei naśladownictwa (**mimesis**) - nie pozostawała obojętna na estetyczną siłę oddziaływania liczb zakodowanych w tworach natury: cechowało ją upodobanie do naturalnych proporcji, do kształtowania rzeczy na miarę ludzką. W ustalaniu kanonu idealnego wizerunku postaci starożytni Grecy obserwowali, jakie proporcje ma prawidłowo zbudowany człowiek, był to więc „kanon antropometryczny". Punktem wyjścia było określenie jednostki miary. Moduł ten stanowiła wysokość głowy, a o proporcjach posągu decydowała wielokrotność wysokości głowy w stosunku do całej postaci. W V w. p.n.e. Poliklet napisał rozprawę zatytułowaną Kanon, w której podał następującą zasadę:, aby proporcje ciała były idealne, wysokość postaci powinna wynosić siedem i pół głowy. Zasadę tę zastosował w swojej rzeźbie Doryforos, a udoskonalił później w posągu Diadumenos. Współcześni mu artyści — Fidiasz i Myron jednomyślnie zaakceptowali jego kanon. Niecałe sto lat po Poliklecie: Praksyteles - sformułował kanon „ośmiu głów", Leochares — kanon „ośmiu i pół głowy", a Lizyp - zwiększył kanon do „dziewięciu głów". Kanon rzeźbiarzy obejmował proporcje nie tylko całego ciała ludzkiego, ale także jego części, w szczególności proporcje twarzy. Dzielili twarz na trzy różne części: czoło, nos, usta z brodą. Jednakże i tu kanon — jak to wykazały szczegółowe pomiary — był chwiejny. Rzeźby pochodzące z pewnego okresu V w. p.n.e. mają czoło niższe a dolną część twarzy dłuższą. Poliklet wrócił do podziału twarzy na równe części, ale znów odchylił się od niego Eufranor. W ciągu ery klasycznej smak Greków ulegał pewnym wahaniom, a mimo dążenia do obiektywnej sztuki wraz ze smakiem zmieniały się proporcje rzeźb.

Zdefiniuj pojęcia:

Mimesis ……

Kalokagatia ……

Ponderacja ……

Rozpoznaj przedstawione rzeźby. Wpisz we wskazane miejsca:

a) **Nazwę dzieła**
b) **Okres w sztuce greckiej, w którym powstało dzieło**
c) **Po dwie główne cechy formy dzieła**

A

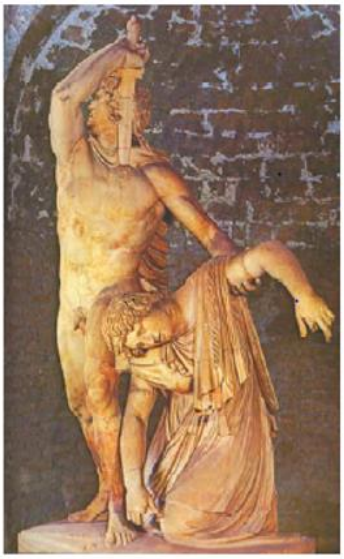

B

C

Dzieło A

a) …….

b) …….

c) ……

Dzieło B

a) …….

d) …….

e) ……

Dzieło C

a) …….

b) …….

c) ……

Poniżej przedstawiono charakterystyczne elementy porządków starożytnych.

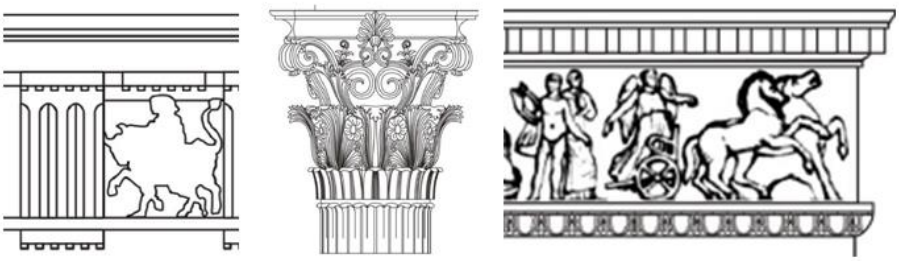

A B C

Uzupełnij tabelkę, wpisując:

a) Litery, którymi oznaczono rysunki

b) Nazwy świątyń greckich wykonanych w tych porządkach wybrane z podanych.

Erechtejon Partenon Olimpiejon

Porządek dorycki	Porządek joński	Porządek koryncki
a)	a)	a) .....
b)	b)	b) .....

IKONOGRAFIA BOGÓW MITOLOGICZNYCH

Wymień 12 prac Herkulesa

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Rozpoznaj boginie przedstawione na reprodukowanym poniżej obrazie *Sąd Parysa* Petera Paula Rubensa i wymień ich atrybuty. Uzupełnij tabelkę.

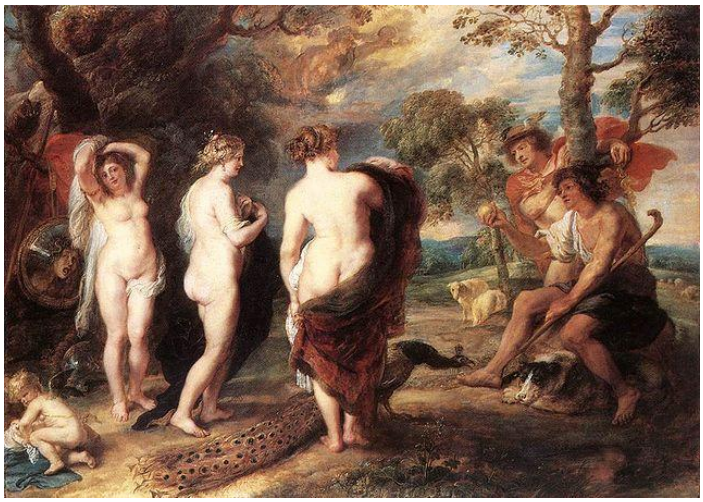

Imię bogini	Atrybut

Przyporządkuj postaciom z mitologii antycznej właściwe im atrybuty wybrane spośród podanych.

puszka, sowa, winorośl, skóra lwa, łabędź, skrzydła u nóg, byk

a. Atena .....
b. Europa .....
c. Herkules .....
d. Hermes .....
e. Pandora .....

Uzupełnij tabelkę. Przypisz bogom greckim właściwe atrybuty. Nazwy atrybutów wybierz spośród podanych.

Atrybuty: piorun, kiść winogron, złote jabłko, paw, trójząb

Bogowie	**Atrybuty**
Afrodyta	
Zeus	
Posejdon	
Hera	

Podaj nazwy tematów ikonograficznych przedstawionych w poniższych dziełach. Wybierz spośród: *Apollo i Dafne, Porwanie Ganimedesa, Danae, Porwanie Europy, Narodziny Wenus, Porwanie Prozerpiny, Amor i Psyche, Apollo i Marsjasz.*

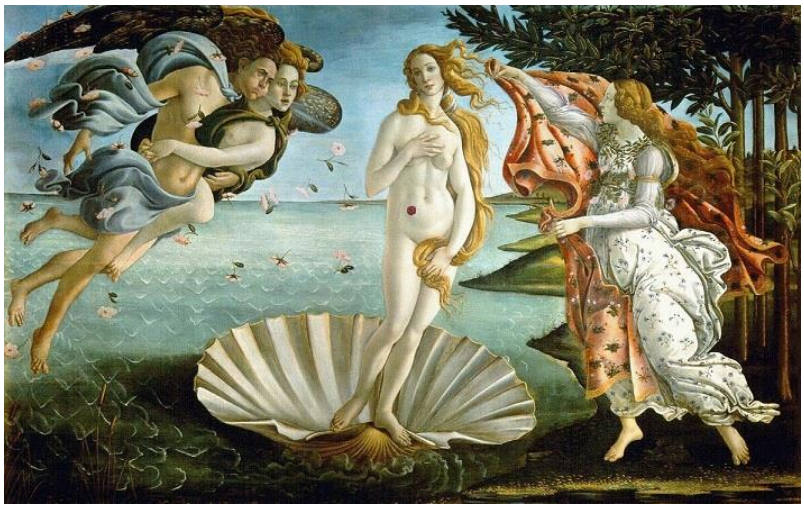

Praca domowa: Wykaż znaczenie Aten V w. p.n.e. jako centrum kultury klasycznej Grecji w zakresie sztuk plastycznych. Przywołaj i omów trzy dzieła lub twórczość trzech działających tam wówczas artystów.

Przygotowanie do pisania wypracowania:

Odpowiedz na pytania związane z tematem wypracowania:

Wymień dziedziny sztuk plastycznycg ……..

V w. p.n.e. – o jakim okresie będziesz pisać? ……..

Które dzieła wybierzesz do analizy?

	Nazwa dzieła	*Czy na pewno powstało w V w. p.n.e.?*	*Czy na pewno ma związek z Atenami?*
1			
2			
3			

Czy dzieła, które wybierzesz, pozwolą ci się wykazać znajomością terminologii charakterystycznej dla omawianego okresu? Np. *abakus, agora, akant, akropol, akroterion, amazonomachia, amfiteatr, architraw, belkowanie, cela, centaur, centauromachia, chryzelefantyna, echinus, entazis, figura serpentinata, fronton, fryz, gigantomachia, gzyms, idealizacja, kalokagatia, kanelury, kanon, kapitel, kariatydy, kimation, kolumnada, kontrapost, krepidoma, metopa, mimetyzm, polichromia, ponderacja, porządek architektoniczny, propyleje, stylobat, terakota, tryglif, tympanon, woluta, złoty podział*

Wybrane dzieło	*Które terminy wykorzystasz przy wybranych dziełach?*
1	
2	
3	

Jakich argumentów użyjesz, żeby podkreślić ważną rolę wybranych do omówienia dzieł?

Wybrane dzieło	*Argumentacja*
1	
2	
3	